

ТИПОЛОГІЯ ФОРМАЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТОРГНЕННЯ ВІДПОВІДНО ФУНКЦІОНАЛЬНИМ ГРУПАМ ЙОГО НОСІЇВ

У статті відображено авторське бачення взаємозалежності типів формацій соціально-економічного відторгнення від функціональних груп, до яких належить носій соціально-економічного відторгнення, форм власності, яка стає підґрунтям формування соціально-економічного відторгнення та морально-етичних вимірів сучасних глобалізаційних переваг. Детально відображена відповідність поведінкових програм соціально-економічного відторгнення функціональним групам суспільства. Запропонований ланцюжок якісних параметрів, що формують формації соціально-економічної системи в цілому. Зроблено висновок щодо неминучості виникнення соціально-економічного відторгнення та вибору його найоптимальнішого способу.

Ключові слова: формація, соціально-економічне відторгнення, функціональна група, програма поведінки, відкрита система, морально-етичні виміри.

Likhonosova G. S.

Private higher education institution «Zaporizhzhia Institute of Economics and Information Technology»

TYPOLOGY FORMATIONS OF SOCIO-ECONOMIC EXCLUSION RESPECTIVE FUNCTIONAL GROUPS CARRIERS

The article reflects the author's vision of interdependence types of formations social and economic exclusion of functional groups, which include medium socio-economic exclusion of ownership, which is the basis of socio-economic exclusion and ethical dimensions of modern globalization benefits. Details displayed behavioural compliance programs of social and economic exclusion functional groups. The proposed chain of quality parameters that form the structure of socio-economic system as a whole. The main attention is paid to social exclusion, which refers to a phenomenon where individuals, groups or entire communities are affected by a number of inter-related socio-economic issues such as unemployment, poor skills, low incomes, poor living conditions. The conclusion about the inevitability of the emergence of social and economic exclusion and selection of its most optimal way.

Keywords: formation, social and economic exclusion, functional group, the program conduct an open system, the moral and ethical dimensions.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В авторських дослідженнях вже зазначалася специфікація формацій соціально-економічного відторгнення сучасного суспільства [1, с. 71], в даному дослідженні увагу зосереджено на особливостях типологій соціально-економічного відторгнення в умовах сучасних техногенних цивілізацій.

Техногенні цивілізації в своєму укладі мають принаймні два складових класу – клас керуючий і клас продуктивний [2, с. 134]. Мета будь-якої техногенної формації забезпечити належний рівень раціональної праці продуктивного класу, одночасно вилучаючи у нього додатково сформований продукт чи його вартість, для забезпечення як окремих трудових сегментів, так і всього суспільства в цілому. Отже, трудова частина техногенної цивілізації так само двоїста і складається з групи виробництва споживчих товарів і групи виробників, що забезпечують новий ефект виробництва.

Керуючий клас має багаторівневий склад функціональних груп: група визначення сегменту ринку; група обміну результатами праці, концентратори праці; група економістів; група планувальників; група господарників; група замовників; група забезпечення, група прогнозистів. На масштабних підприємствах управлінський клас представлений всіма зазначеними функціональними групами. На малих підприємствах всі функції цих груп може виконувати одна чи декілька управлінських ланок.

Виклад основного матеріалу. Суспільство в цілому наразі не є об'єднаною загальною функціонуючою формацією, воно складається із самостійних держав, держав, що знаходяться під прямим чи опосередкованим впливом інших держав. Всі вище зазначені групи керуючого класу в управлінні державами так само представлені і виконують практично такі ж функції, що і у масштабах підприємства. Керуючі класи держав визначаються активними групами осіб на основі їх поведінкових програм і кожній поведінковій групі відповідає одна з функціональних груп, яка і є утворює держави в програмах поведінкової групи (рис. 1).

Таким чином, за цеглинами будується і весь цивілізаційний уклад, з елементами залучення до соціально-економічного життя суспільства та одночасним їхнім відторгнення, залежно від поведінкових програм їхніх носіїв.

Тобто кожен поведінковий тип утворює власну соціально-економічну систему із прямим та зворотними зв'язками на основі власних якісних параметрів та визначає ряд інших специфічних якісних констант (рис. 2):

Результати дослідження. Детальніше зупинимось на формації програми осадника, оскільки саме за такою програмою накопичуються мотивації до відторгнення елементів системи. Програма поведінкового типу «ощадник» визначає особистості отримувати всіх життєвих цінностей через превентивне заощадження.

«Ощадник» прагне залишити певну частку собі, привласнити певним чином, використати свій егоїстичний потенціал, навіть прихований, тобто перш за все вчиняє дії в інтересах раціонального власного майбутнього. При цьому розраховуючи на те, що інші індивідууми будуть робити те саме, і у підсумку йому буде доступно, все, що було заплановано ним самим.

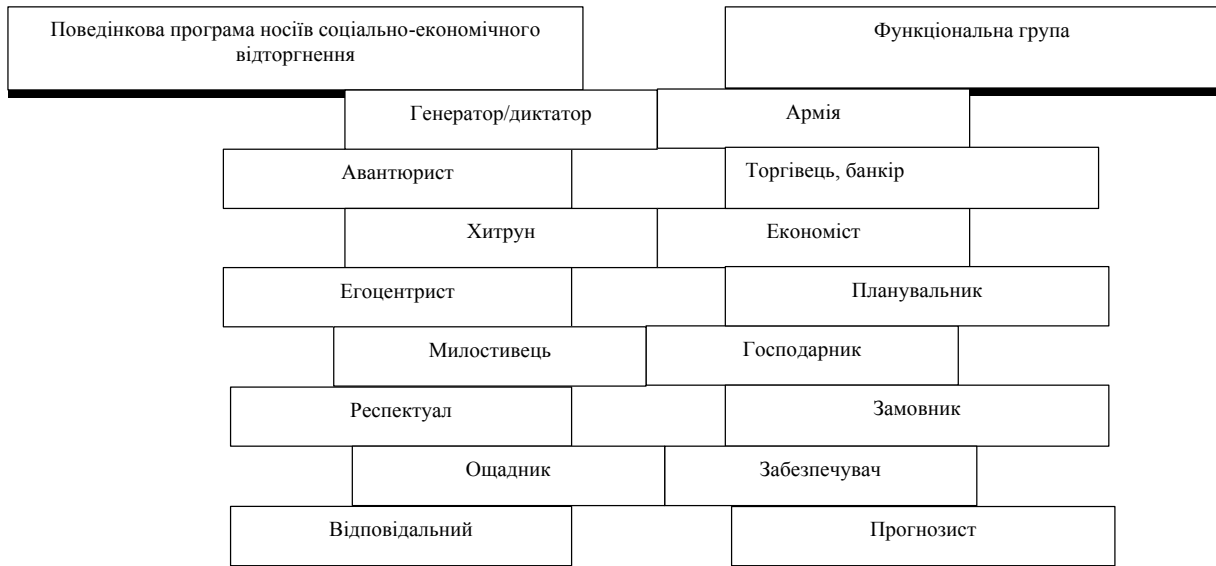

Рис. 1. Відповідність поведінкових програм соціально-економічного відторгнення функціональним групам суспільства

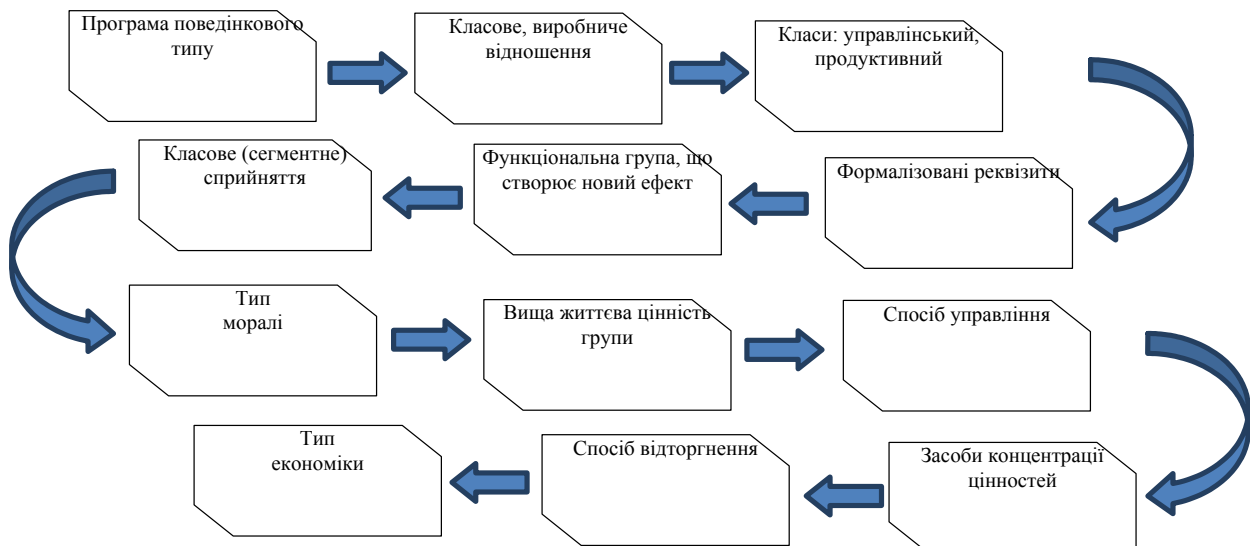

Рис. 2. Ланцюжок якісних параметрів, що формують формації соціально-економічної системи

Однак в цій системі немає посади, яка контролює і карає, закликає до відповідальності. Для кожної посади тут програма для його дій на різні випадки. У кожного є карта постачальників необхідного для виробництва, і кожен певним чином виступає для когось відповідним забезпечувачем.

Так якщо до працівника є певні претензії, і їх більше дозволеного, то працівник зобов'язаний сам передати свою посаду за правилами режиму інтегральності, передати іншому. Для цього він зобов'язаний перш підібрати собі іншу роботу, і в режимі інтегральності, еволюційно отримати її. Система така, що вона, як би автоматично, встановлює кожного на його улюблене трудове місце, там де він кращий працівник. І це відбувається під дією прямих та зворотних зв'язків відкритої соціально-економічної системи, не нав'язливих, але якісно виконаних трудових правил, на які індивід свідомо згоден. Сподобалася робота, взяв її з усіма її обов'язками, не впорався з роботою, взяв іншу, вся ініціатива і рішучість тільки своя, певним чином егоїстична, але всі зміни тільки за раціональними правилами.

Відкрита соціально-економічна система немає ярко вираженого центру управління. Управлінський клас – це клас забезпечувача, який за своїми функціями зобов'язаний піклуватися про виробників. Забезпечувач також являє собою докласовий сегмент категорій: програмний та виробничий. Управлінський клас саме управлінням в загальному розумінні в системі не займається. Програмне управління, розробляє програми автоматичного управління гармонією виробництва, і ніхто ніким не керує. Це програми обробки інформації та руху товарів від виробника до споживача.

В такій системі інформаційні потоки та відповідні поставки не є приказними, вони підгрунття для роботи виробника, а виробник, у свою чергу, консультується у свого забезпечувача щодо безперебійної системи поставок. Тут слід врахувати, що турботливий керівник у будь-якому разі є залежним від забезпечуваного їм виробника. Він формально залежить, від його знаходження на посаді і його забезпечення, залежать від оцінки його роботи виробником. За певний прийнятий інтервал часу, виробник в спеціальній формі оцінює власного постачальника з приводу виробничого забезпечення. І забезпечувач це знає, і це впливає на його ставлення до власної посади та виконання її зобов'язань. І ні хто тут цим не керує, ні хто не приймає ніяких рішень про інше, все відбувається за прийнятими системними правилами, тобто відбувається дія прямих та зворотних зв'язків.

Однак, на підприємствах постачальник може ставати і керуючим класом. Це залежить від того, в яких рангах постачальник знаходиться і з виробником, і з користувачем. Тут, в примітивному розумінні ставлення дуже схоже, але з швидким розвитком системи, схожі відносини облагороджуються, потім раціоналізуються і стають майже безконтактними. Чому тут не виникає керуючий чинник? Важелі керування виникають тоді, коли присутні об'єкт, суб'єкт та механізм управління, залежний від відповідного об'єкта та суб'єкта. Але тут не виникає, по-перше, такої залежності, а, по-друге, відсутня стороння власність, до якої виникав би інтерес привласнення.

Як зазначає В. Т. Бусел, власність для особистості або групи – це цінність, яку можна з власної волі куди завгодно перемістити без стороннього впливу [3, с. 194]. Найчастіше власник управляє власністю через довірених осіб. Простих форм власності тільки чотири типи: приватна, державна, колективна і суспільна [4, с. 26]. Є ще п'ята форма власності, загальна, але вони можуть управлятися тільки погоджувально із зацікавленими сторонами. Прості типи можуть використовуватися в видових поєднаннях, при чому один з типів буде ведучим.

Кожен з видів власності поєднує деяку групу осіб правилами її використання. Основним інтересом кожної власницької групи є відновлення цінностей властивої їй форми. Відновлення її цінностей вимагає її специфічного порядку. Порядок відновлення визначає властиве ставлення до осіб, які беруть участь у групі власності. Ставлення визначає класи, а класи виявляють кількість і властивості діючих сил, тобто визначають власний спосіб управління ними.

Отже, неминучість обмеженості діючих особистісних сил, визначає неминучість відторгнення частини вироблених ними цінностей, з метою рівномірного зменшення всього складу зацікавлених осіб. Основною метою економіки стає раціональне використання наявних діючих сил та рівень допустимого відторгнення вироблених цінностей для іншої, незацікавленої частини суспільства.

Порядок використання чинних продуктивних сил і порядок відторгнення від них частини цінностей визначають формацію суспільства та їхні системи функціонування.

Стосовно типу моралі, то це набір поведінкових установок, що приймаються та виконуються з почуттям безспірності [3, с. 690]. Єдиної моралі ні для людства, ні для будь-якої його групи не існує. У кожного суб'єкта соціально-економічної системи мораль власна. Однак, можна виділити типи моралі, і виявляється вони відповідають виділеним поведінковим типам [5, с. 118; 1, с. 71]: 1). Грабіжницький; 2). Авантюрний; 3). Суперництво; 4). Егоїзму; 5). Колективізму; 6). Гуманізму; 7). Благодіяння. 8). Космічності.

Носії соціально-економічного відторгнення першого типу моралі агресивні і найбільш активні. Менш розвинені з них – злочинці, більш розвинені, заповнюють важливі посади в державах і великих компаніях всіх країн. Осіб перших чотирьох типів моралі взагалі більше 90% [6, с. 49], а в урядах розвинутих країн, за дослідженням Громова В.Е., їх майже 100% [6, с. 50].

Є соціальні групи, які не визнають жодної моралі, на думку автора, це від небажання знати істину. Вони не краще моралі авантюристичної. Мораль людина використовує в ситуаціях не розуміння причин того, що відбувається, і їхніх наслідків. Вона оцінює ситуацію, перш з позицій власної моралі, і вирішує подальші напрями дій. При усвідомленні наслідків можливих дій, використовувати оцінки моралі зайве. Свідомість сприймає моральні норми як механізм, що оберігає від негативних наслідків вчинених дій.

Всі типи моралі, як і їх поведінкові типи, власне кажучи, не повноцінні, і існують лише як розвиток людини, як перехід від менш правильних відносин людей до більш правильним, по суті, до більш гармонійних. Мораль благодіяння найбільш близька до гармонійних відносин, але вона не передбачає космічність, що призводить до втрат часу розвитку. Космічність – це розвиток себе через пізнання своїх здібностей через медитативні практики і все що з цим пов'язано [7, с. 32]. Це життя в гармонії з простором, це творіння в своєму просторі, через свій простір.

Індивідууми та соціальні групи мають різні способи жити, різні способи отримувати кошти, різні програми поведінки, що побудовані на різних відносинах, існують в різних типах моралі, налаштовані на різні вищі цінності, а саме [8, с. 48]: 1). Сила. 2). Добуток. 3). Прибуток. 4). Стан в суспільстві. 5). Співпраця. 6). Знання. 7). Уміння. 8). Інтелект.

У диктатора, природно, найвищою є цінність сили, всі підвладні йому структури мають концентруватися на властивості сили; у авантюриста, налаштованого на ціннісні махінації необмеженого ринку, найвищою цінністю виступають гроші та їхній добуток; для прихильника соціал-демократії, хитруна-економіста – це прибуток; для чиновника соціалізму, це їхнє становище в суспільстві і так далі.

Вища цінність для цих типів, це те, що може гарантовано дати їм перевагу в своїй системі. В іншій четвірці типів, найвища цінність в їх системах, це те, що забезпечує найбільший суспільний ефект.

Для прикладу пропонуємо зробити порівняння категорій «положення» та «прибуток». Загальноприйняте: чим вони вище, тим для особистості це краще, але для громадян це твердження сумнівно. Бо, чим більше грошей накопичують олігархи, тим вони більше грабують громадян.

У формації благодвору найвищою цінністю є вміння. Тут чим вище вміння одного, тим краще це для всіх громадян. У формаціях другий четвірці типів, не має сенсу суперництво, боротьба за посаду. Такі формації передбачають співпрацю, взаємодопомогу та взаємну відкритість.

У першій четвірці формацій способи управління йдуть від влади і через владу. Треба твердо розуміти, що влада захищає тільки власників, а саме:

- Форма власності приватно-державна. Власники - приватники, державні особи мають вплив на них, мають права в будь-який момент вилучити власність у приватника, якщо він порушить визначені закони;

- Форма власності приватна. Влада належить тільки приватним особам, як правило, це не багаточисленна група особистостей;

- Форма власності приватно-колективна, акціонерна, з провідною групою економістів. Держави, в чистому вигляді за даною формою власності не існує. Зараз існують всі капіталістичні види власності, владою групи виступає світовий уряд. Ця форма в чистому вигляді, може створити чисту капіталістичну демократію, схожу на шведську. Але слід пам'ятати, що рівномірно розвинуті капіталістичні держави існувати також не можуть і недоречності між ними неминучі. А найкраща капіталістична демократія – це обман. У такій формації привілеї у тих особистостей, які мають більшу кількість акцій. І все населення у них в заручниках. Слід розуміти, що влада буде створювати порядок переваги, на користь найбільших акціонерів.

- Форма власності державна. Це влада чиновників і планувальників. Чиновник не буде вирішувати особистісні проблеми громадян, він виконавець планів, і йому потрібні статті, куди громадянин може підійти. Найважчий момент в тому, що всі ці системи збуджують боротьбу за гроші, за вилучення трудових сил в особисту власність. В результаті найбільш на полеглі мають більш потрібного ним, а смиренні – недоїдають.

Означимо типи економік щодо інтерпретацій типів формацій носіїв соціально-економічного відторгнення. Перші чотири типи формації налаштовані по-різному відповідно набору якісних характеристик:

- 1). Силкові: фінансові органи під управлінням силових структур влади;
- 2). Власницькі: використання інструментів необмеженого ринку;
- 3). Зважено-економічні: соціально-економічними органами через встановлені урядом податки;
- 4). Нормативні: плановими органами через встановлення норм та нормативів заробітної плати, соціальних стандартів та гарантій населення.

Висновки. Таким чином, в техногенних цивілізаціях неможливо, щоб виробники отримували в користування стільки трудових сил, скільки їх реально надано в виробництво. Тобто необхідним є відторгнення частини праці реальних працівників, частини виробленого ними продукту, щоб забезпечити існування всього суспільства. І формації розрізняються саме способом цього відторгнення.

Одним із найоптимальнішим способом відторгнення є договірний, що проходить при колективній формі власності. Тобто економічні органи повинні мати переговори з колективами щодо конкретної частки відторгнення, тому що саме останні виступають господарями власності, а не уряд і його органи. Іншими словами, відторгнення може здійснюватися через бюджетування в погоджувальному ціле покладанні. Замовники, які виступають операторами поділу бюджету витрат праці, змушені узгоджувати виробництво з цілями громадських рад, і в цьому узгодженні, визначати певний коефіцієнт відторгнення.

Література

1. Ліхоносова Г.С. Системи формацій соціально-економічного відторгнення сучасного інформаційного суспільства / Г.С. Ліхоносова // Часопис економічних реформ. – 2016. - № 4(24). – С. 71 – 84.
2. Комарницький І.М. Оцінка техногенних збитків та аналіз підходів до їхнього розрахунку у глобальному та регіональному аспектах / І.М. Комарницький, М.І. Бублик // Проблеми економіки та управління. – 2008. – №628. - 2008. - № . – С. 134 – 144.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Гавіловський Р. В. Колективна власність у контексті цивільного та господарського законодавства / Р. В. Гавіловський // Трипільська цивілізація. – 2012. - № 8 (11). – С. 26 – 30.
5. Ліхоносова Г.С. Поведінкові типи носіїв соціально-економічного відторгнення / Г.С. Ліхоносова // Людина і праця в економіці регіону // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 31 жовтня 2016 р. (Частина I: Актуальні проблеми соціально-трудових відносин). – Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2016. – 224 с. – С. 118-120.

6. Громов В. Е. К вопросу о духовном содержании нравственности / Громов В. Е. // Грані. – 2010. – № 5. – С. 48–51.
7. Сорокин П. А. Социологический этюд об основных формах общественного поведения и морали / Сорокин П. А. // Человек. Цивилизация. Общество. – 1992. – С. 32–36.
8. Романенко О. Духовно-моральні виміри економічного життя сучасного суспільства / О. Романенко // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 48–51.

Надійшла 23.01.2017; рецензент: д. е. н. Калінеску Т. В.